

Григорій Савович Сковорода міг бути... не Савовичем і не Сковородою?

Лідія ЧЕРПАКОВА

■ Нещодавно голова Фонду імені Г.С.Сковорода, що діє в селищі Чорнухи, Василь Кикоть ознайомився в Києві з дуже цікавими документами. Про це нам розповів член цього фонду, земляк Григорія Сковорода Дмитро Діда-прадіда, начальник відділу виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції управління економічного розвитку Чорнухинської райдержадміністрації Володимир Бедик. Означені документи проливають світло на невідому досі сторінку біографії видатного філософа й байкаря. Йдеться про листи Тараса Шевченка і записи в його щоденнику, які було перехоплено на митниці. Вони підтверджують, що Шевченко не лише перепишувався із Захреською, а й відвідував її маєток у Березовій Рудці Пирятинського повіту. У ті часи багато говорили про Григорія Сковороду. Тарас Григорович і сам учився на його творах, тож і вирішив побувати на батьківщині філософа, розпитати про нього у старожилів.

Поїхав до Білоусівки, зупинився біля панської садиби, запитав у людей, чи не знають що-небудь про Григорія Савовича Сковороду? Їм порадили їхати далі й шукати деінде, бо в Білоусівці такого не було. Побував у селах Суха Лохвиця, Бондарі, зайхав у Харсенки (нині – Харсіки). В останньому навіть вдалося знайти людину на прізвище Сковорода. Але той пояснив, що Григорій Савович не з їхнього роду, і порадив запитати в маєтку пана Полтавця, що в Чорнухах. У цьому селі Шевченкові розповіли таку історію.

У селі колись жили переважно козаки. В одній із родин Парасковія народила сина Григорія – від пана Полтавця, який і не думав брати її за дружину. Тож знайшов їй рівню, малоземельного козака Саву Сковороду, й одружив із ним. Та в селі шила в мішку не утайш. Усі знали, від кого народився хлопчик, і нерідко обзивали його байстрюком.

Не можна сказати, що пан забув про сина. Допомагав йому матеріально. А коли хлопцеві виповнилося

Садиба Сковорода на території музею Сковорода в Чорнухах. Приблизно такий вигляд могла мати хата, в якій зростав майбутній філософ.

12 років, відправив його на навчання до Києва. Відтоді Григорій Сковорода Чорнухи, де його називали байстрюком, обходив стороною. Навіть мандруючи Україною, бувачучи в Гребінці, Пирятині, Лохвиці, Лубнах, Гадячі, не заходив у рідні Чорнухи.

Здобувши світську освіту, він переїхав у Петербург, де служив у придворній капелі. Григорій Савович був талановитим співаком, але довго там не затримався: на знак протесту проти наступу Російської імперії на вільну козачину пішов у мандри. Побував в Угорщині, Австрії, Словаччині, Польщі, Італії. Викладав у Харківському колегіумі. Місцем проживання обрав село Паніванівку (нині Сковородинівка, що на Харківщині). Лише раз приїздив до Чорнух. Зайшов на двориче, де росли дуби його дитинства, зламав три гілочки (з кожної деревини по одній), поклонився праху матері Парасковії, могила якої вирізнялася багатим склепом, відвідав могилу батька Сави й поїхав із села.

Він був прозірливою людиною. Поїздку цю здійснив за рік до смерті, тобто 1793 року. А коли відчув, що пора прощатися з життям, власноруч викопав могилу, помився, перевдягнувся, ліг і уві сні тихо відійшов у вічність, нікому не завдавши клопоту...

P.S. Відкриваю «Історію міст і сіл УРСР. Полтавська область» 1967 року. На сторінці 933 читаю: «У Чорнухах і досі живуть нащадки Сковорода. Згадуючи перекази своїх дідів і прадідів, вони розповідають, що Гриць був незвичайним хлопчиком. Якимось дивом вивчився читати... Якимось розжився на гроші й пішов у науку. Навчався в Києво-Могилянській академії...» Оті «якимось» і «якимсь» дають право вважати нове в біографії Сковорода реалією. Нині все це вивчають у відповідних інституціях.

Якщо порівняти ці два зображення Григорія Сковорода, уже таке враження, що вони – від різних батьків. Сковорода на купюрі більше нагадує сучасного депутата Верховної Ради, ніж мандрівного філософа й поета. Певно, його адаптували, щоб «соответствовал». Як-не-як, Григорія Савовича розмістили на купюрі найбільшого в Україні номіналу, який більше пасує панам депутатам. А простий народ... Та він таких купюр і не бачить!